

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการมีส่วนร่วม และเสนอแนะยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ในจังหวัดสงขลา ที่มีรายชื่ออยู่ในแบบคำขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2548 มีจำนวนสมาชิก 1,524 คน จากวิสาหกิจ 125 วิสาหกิจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีรายชื่ออยู่ในแบบคำขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน 112 คน จากวิสาหกิจ 9 วิสาหกิจ กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ คือ ผู้นำหรือกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ทั้ง 9 วิสาหกิจ จำนวน 9 คน เพื่อศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Key Information) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการคำนวณหาค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ค่า Chi-square และ Pearson's Correlation Coefficient

1. สรุปผล

ผลการศึกษาวิจัยสรุป ได้ดังนี้

1.1 สภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร

ปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 31.6 อายุเฉลี่ย 47 ปี สูงสุด 82 ปี ต่ำสุด 20 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.2 มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.1 ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 17.9 ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี ต่ำสุดไม่ได้เข้ารับการศึกษามีสถานภาพสมรส ร้อยละ 62.3 สมาชิกในครัวเรือน 4-5 คน ร้อยละ 50.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คน สูงสุด 9 คน ต่ำสุด 1 คน อาชีพหลัก

ของครอบครัวมีอาชีพทำสวน ร้อยละ 65.3 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 21.1 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 69.5 อิสลาม ร้อยละ 21.1 รายได้ของครอบครัวไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 32.6 รายได้เฉลี่ย 7,583.16 บาท สูงสุด 30,000 บาท ต่ำสุด 1,500 บาท

1.2 ลักษณะทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร

ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีดังนี้
 ความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน ระดับปานกลาง ร้อยละ 54.7 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจ ระดับน้อย ร้อยละ 23.2 และมีความรู้ความเข้าใจมาก ร้อยละ 22.1 ตามลำดับ มีระดับความรู้เฉลี่ย 0.69 คำถามที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ 3 อันดับแรก คือ วัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ย 1 แนวคิดวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยการมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชนเป็นอันดับแรก ค่าเฉลี่ย 0.99 และเป้าหมายของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนและประโยชน์ของการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ย 0.95 คำถามที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่น้อยที่สุด คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ย 0.07 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่ศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้รับข่าวสารจากสื่อทั้ง 4 สื่อ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.85 การได้รับข่าวสารจากประเภทของสื่อตามระดับค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก คือ สื่อบุคคล ค่าเฉลี่ย 3.23 สื่อการอบรม ดูงาน ค่าเฉลี่ย 3.19 และสื่อสิ่งพิมพ์ ค่าเฉลี่ย 2.51 ตามลำดับ ส่วนระดับการรับข่าวสารจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์น้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.47

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยระดับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เป็นรายชื่อของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่เกษตรกร จากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และการอบรม ส่วนอันดับสุดท้ายของการได้รับข่าวสารคือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นอินเทอร์เน็ต

1.3 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร

การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีส่วนร่วมภาพรวมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.46 เมื่อแยกเป็นรายด้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1.3.1 ด้านการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.47 โดยมีส่วนร่วมระดับปานกลางในทุกกิจกรรม

1.3.2 ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติงาน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.38 โดยมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ในทุกกิจกรรม

1.3.3 ด้านการดำเนินงานตามแผน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.59 โดยมีส่วนร่วมระดับปานกลางในทุกกิจกรรม

1.3.4 ด้านการติดตามประเมินผล สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.52 โดยมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ในทุกกิจกรรม

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ จัดทำแผนการจำหน่าย และปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจรองลงมา ปฏิบัติงาน การผลิตสินค้าตามขั้นตอน รายละเอียด ตามที่ได้ตกลงกันไว้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

1.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา พบว่า

1.4.1 อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ซึ่งหมายความว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนของวิสาหกิจชุมชนต่ำ

1.4.2 การนับถือศาสนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยสมาชิกที่นับถือศาสนาพุทธส่วนมากร้อยละ 51.5 มีส่วนร่วมด้านการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ในขณะที่สมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนมากร้อยละ 55.2 มีส่วนร่วมด้านการจัดทำแผนปฏิบัติงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของสมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลามเคร่งครัดมากจึงทำให้มีเวลาในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานน้อยลง

1.4.3 รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ซึ่งหมายความว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่มีรายได้ของครอบครัวสูง จะมีส่วนร่วมในการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนต่ำ

1.4.4 ความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ซึ่งหมายความว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน มาก จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน ของวิสาหกิจชุมชนสูงตามไปด้วย

1.4.5 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีการรับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

การรับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน จากสื่อสิ่งพิมพ์ และการอบรม อบรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยที่การรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ ซึ่งหมายความว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ที่รับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์สูงจะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานของวิสาหกิจชุมชนต่ำ การรับข่าวสารจากการอบรม อบรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ซึ่งหมายความว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีการอบรม อบรม มาก จะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผลของวิสาหกิจชุมชนสูงตามไปด้วย

ส่วนปัจจัยด้านขนาดของครอบครัว การรับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อบุคคล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา

1.5 ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ

จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ไว้ดังนี้

1.5.1 ขั้นตอนการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนมีปัญหา คือ สมาชิกไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน และไม่มีความรู้ ทักษะในการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน

สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรให้เจ้าหน้าที่ทำความเข้าใจ ให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาข้อมูล ฝึกทักษะการออกแบบ เครื่องมือจัดเก็บ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การนำข้อมูลไปใช้ ให้กับสมาชิกจนสามารถ ดำเนินการเองได้ และควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

1.5.2 ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีปัญหา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีเวลาน้อย ในการร่วมกิจกรรม ไม่ได้ประชุมจัดทำแผน ขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และขาดความรู้ในการจัดทำแผน

สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรมีกฎเกณฑ์ว่าแผนปฏิบัติงานต้องผ่านความเห็นชอบ จากที่ประชุม ควรให้ความรู้ในการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน

1.5.3 ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน มีปัญหา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมาปฏิบัติงานไม่ตรงเวลาที่นัดหมาย ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ได้ ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และกิจกรรมกลุ่มใช้เวลานาน

สำหรับข้อเสนอแนะ คือ การเปลี่ยนแปลงเวลาการปฏิบัติงานให้ตรงกับเวลาที่สมาชิกว่าง การใช้วิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับสมาชิกในการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร จัดให้มีการศึกษาดูงานวิสาหกิจที่ประสบความสำเร็จ ต้องวางแผนให้ยืดหยุ่นสามารถปฏิบัติตามได้ และมีการเปลี่ยนแปลงเวลาการปฏิบัติงานให้ตรงกับเวลาที่สมาชิกว่าง

1.5.4 ขั้นตอนการติดตามประเมินผล มีปัญหา คือ สมาชิกไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจเรื่องการประเมินผลไม่ได้นำผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน

สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรกำหนดแผนการปฏิบัติงาน ขั้นตอน วัน เวลา วิธีการปฏิบัติให้ชัดเจนก่อนจึงจะประเมินผลได้ การประเมินผลควรอยู่รูปของคณะทำงาน ให้มีการประเมินผลปีละครั้ง และนำข้อบกพร่องจากผลการประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงาน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

2.1 ปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนในด้านลบ อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีอายุมากจะต้องมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ในครอบครัวมากกว่าจึงทำให้มีเวลาน้อยกว่าในการเข้าร่วมกิจกรรมดำเนินงานตามแผน แตกต่างจาก วิวัฒน์ ภูคนองศรี (2537: 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจสัมพันธ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีอายุต่ำกว่า เช่นเดียวกับ เอลิมศักดิ์ บุญนำ (2543:190 – 193) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรสวนยางไม้เรียง ในการพัฒนาชุมชน พบว่า สมาชิกมีอายุมากจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าสมาชิกที่มีอายุน้อย

รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการศึกษาศึกษาภาพของวิสาหกิจชุมชนในด้านลบ อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีรายได้มากมีเวลาอยู่ในพื้นที่น้อยกว่า ต้องมีการติดต่อประสานงานกับบุคคลภายนอกพื้นที่อยู่เป็นประจำจึงทำให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมศึกษาศึกษาภาพของวิสาหกิจชุมชนน้อย ซึ่งมีความแตกต่างกับ สุชาติ ทองรอด (2546: 56) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการ

ยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกรจังหวัดชุมพร พบว่า อายุ รายได้ ไม่เกี่ยวข้องกับ การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร และ มัลลิกา เขียวหวาน (2546: 80) ได้ ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขต จังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา พบว่า รายได้ ไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การนับถือศาสนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการจัดทำแผนปฏิบัติงานของ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นเพราะว่าการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของสมาชิกที่นับถือศาสนาอิสลาม เครื่องครัดมากจึงทำให้มีเวลาในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงานน้อยลง ผดุงศักดิ์ ขุนเจริญ (2545: 101-103) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองในจังหวัดกระบี่ พบว่า การนับถือศาสนา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ของเกษตรกร

ส่วนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ขนาดของครอบครัว อาชีพหลักต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ทั้ง 4 ด้าน อาจเป็นเพราะว่าการที่สมาชิกรวมตัวกัน เพื่อดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ที่ต้องการ เป็นการเริ่มจากความตั้งใจจริงที่จะทำงานร่วมกันอยู่แล้ว ปัจจัยด้านการศึกษา สถานภาพ สมรส ขนาดของครอบครัว อาชีพหลักของครอบครัว จึงไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก สอดคล้องกับ อารมณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525: 56) กล่าวถึงปัจจัยการรวมกลุ่มว่า เกิดจากเจตนาของ คนที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ จีรพรรณ กาญจนะจิตรา (2528: 263) กล่าวถึงการทำกิจกรรม ของกลุ่ม ว่าขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งหมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ของสมาชิกภายในกลุ่ม เมื่อกลุ่มตกลงใจอะไรลงไปแล้ว สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามการตัดสินใจ ของกลุ่ม สอดคล้องกับ มัลลิกา เขียวหวาน (2546: 80) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ การเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา พบว่า การศึกษาไม่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และสุชาติ ทองรอด (2546:56) ศึกษาปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร จังหวัดชุมพร พบว่า อายุ แรงงานในครอบครัว รายได้ ไม่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของ เกษตรกร

2.2 ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การรับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

โดยที่ความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นเพราะว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนมากหรือน้อย จะมีผลต่อการมีข้อมูลในการเข้าร่วมหรือไม่ เข้าร่วมในการดำเนินงาน การมีความรู้ ความเข้าใจมากย่อมมีการตัดสินใจเข้าร่วมในการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับ สุโท เจริญสุข (2520: 57) กล่าวว่า ความรู้เป็นรูปแบบของพฤติกรรมหนึ่งซึ่งอาจเกิดจากการเรียนรู้ ผลของการเรียนรู้จะออกมาในพฤติกรรม 3 รูปแบบ คือ (1) เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ (2) เกิดความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว (3) เกิดเป็นความรู้สึกนึกคิดทางด้านอารมณ์ คุณค่า คุณธรรม ความรัก ศุภฤกษ์ โจรจนธรรม (2532: 96) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะหมู่บ้านสาธารณสุขมูลฐานดีเด่นของจังหวัดนครศรีธรรมราชสงขลาและพัทลุง พบว่า ประชาชนที่ได้รับความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการสาธารณสุขมูลฐานมากกว่าประชาชนที่ไม่ได้รับความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐาน สุชาติ ทองรอด (2546: 56) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกรจังหวัดชุมพร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนคุณภาพ เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตทุเรียนคุณภาพของเกษตรกร การรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงลบ อาจเป็นเพราะว่าการรับข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการรับข้อมูลข่าวสารแบบทางเดียวไม่มีการโต้ตอบหรืออธิบายให้เข้าใจในประเด็นที่สงสัยจึงทำให้เกิดการเข้าใจผิดและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน

การรับข่าวสารจากสื่อการอบรม คูงาน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผล โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก อาจเป็นเพราะว่าการอบรม คูงาน เป็นการรับข้อมูลข่าวสารแบบสองทางได้มีการโต้ตอบ หรืออธิบายให้เข้าใจในประเด็นที่สงสัยพร้อมทั้งได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง จึงทำให้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และการติดตามประเมินผล สอดคล้องกับ เฉลิมศักดิ์ บุญนำ (2543: 193) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรสวนยางไม้เรียง ในการพัฒนาชุมชน พบว่า สมาชิกเข้ารับการฝึกอบรม กับหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่า สมาชิกที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรม สมาชิกที่รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวต่างๆสูง จะมีส่วนร่วมมากกว่าสมาชิกที่รับ ข้อมูลข่าวสารต่ำ

3. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเพื่อการวิจัยต่อไปดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร มีความรู้ระดับปานกลาง ซึ่งยังมีสมาชิกอีกจำนวนร้อยละ 23 ที่ยังมีความรู้ความเข้าใจน้อย ดังนั้น ในระดับนโยบายควรมีแผนการพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจในหลักการวิสาหกิจชุมชน ให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่ง อาจดำเนินการให้ความรู้โดยการจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง หรือพิจารณาวิธีการให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม จนสามารถให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในรายด้านค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และจากปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่สมาชิกไม่เห็นความสำคัญ ไม่มีความรู้ในการศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น ควรให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทำความเข้าใจให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการศึกษาศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลของวิสาหกิจชุมชนแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งฝึกทักษะในการออกแบบเครื่องมือจัดเก็บ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การนำข้อมูลไปใช้ ให้สมาชิกสามารถดำเนินการเองได้ และควรมีการเปิดโอกาสให้ประชาชน เอกชน และหน่วยงานภาครัฐ เข้ามามีส่วนร่วมคิด ให้ข้อมูล ร่วมตัดสินใจ เสนอแนะในการศึกษาศักยภาพ การจัดทำแผน เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ จนทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3.1.3 การพัฒนาการสื่อสาร จากการวิจัยการรับข่าวสารของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สมาชิกไม่สามารถเข้าถึงได้ การใช้สื่อในการสื่อสารระหว่างบุคคลภายนอกกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และระหว่างสมาชิกด้วยกันเองทำให้สมาชิกไม่ทราบข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของวิสาหกิจ จึงควรมีการปรับปรุงรูปแบบวิธีการติดต่อสื่อสาร ให้สมาชิกเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และสามารถสื่อสารได้สองทาง

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ในพื้นที่อื่นเพื่อเปรียบเทียบกันว่าผลที่ได้มีความแตกต่างกันหรือไม่

3.2.3 การศึกษาด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ไม่สามารถใช้ได้ ต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมาก สายตามืออาการสั้นหรือยาว ซึ่งต้องใช้แว่นตาในการเขียน สิ่งเหล่านี้ควรคำนึงเป็นอันดับแรกๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา

จากปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์โดยจัดทำเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา

ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย วัตถุประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน
1. พัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	ให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักคิดวิธีการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	1. สอบถามความต้องการความรู้จากสมาชิก 2. กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาความรู้ 3. จัดหาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและงบประมาณสนับสนุน

ตารางที่ 5.1 ยุทธศาสตร์พัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
แปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	เป้าหมาย วัตถุประสงค์	แนวทางการดำเนินงาน
2. พัฒนาการจัดทำ แผนปฏิบัติการ	เพื่อให้สมาชิกเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดทำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้	1. การประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน 2. การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางและ จุดมุ่งหมายในการพัฒนา 3. การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา 4. การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนา 5. การเปิดเวทีประชาพิจารณ์แผน
3. การสร้างศักยภาพใน การทำงานเป็นทีม	เพิ่มทักษะและสร้าง ทัศนคติที่ดีในการ พัฒนาร่วมกัน โดยการ ทำงานเป็นทีม	1. ทำความเข้าใจกับสมาชิกถึงแนวทาง การดำเนินงาน 2. กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้ ชัดเจน
4. การสร้างแรงจูงใจใน การมีส่วนร่วม	กระตุ้นให้สมาชิกเข้า มามีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานมากขึ้น	1. การประชุม หรือใช้กล่องรับฟัง ความคิดเห็นจากสมาชิก 2. นำความคิดเห็น ไปปรับปรุงแก้ไข 3. การให้รางวัลกับความคิดเห็นที่ดี
5. การสร้างจิตสำนึกใน การมีส่วนร่วม	ให้สมาชิกได้มีจิตสำนึก ถึงความสำคัญใน การทำงานร่วมกัน	1. จัดเวทีชี้แจงให้สมาชิกความเข้าใจ แนวความคิด กระบวนการ ทัศน โปะชน และแนวทางการดำเนินงาน 2. ตั้งทีมงานกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ 3. ติดตามตรวจสอบ